

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת ינון אזולאי

פ/25/6382

הצעת חוק יום לציון עליית יהודי מרוקו לישראל ולהנצחת זכרם של הנספים בדרך לישראל, התשפ"ו-2025

1. יום לציון עליית יהודי מרוקו ולהנצחת זכרם של הנספים בדרך לישראל
- (א) מידי שנה, ביום כ"ג בטבת, יקוים יום לציון עליית יהודי מרוקו לישראל ולהנצחת זכרם של הנספים בדרך לישראל (בחוק זה – יום לציון יהודי מרוקו).
- (ב) חל כ"ג בטבת ביום חג, מנוחה או שבתון, או ביום זיכרון או יום ציון ממלכתי, או ביום שלפני אחד הימים כאמור, יצוין יום לציון עליית יהודי מרוקו ביום ראשון בשבוע שלאחר מכן.
2. דרכי קיום יום לציון עליית יהודי מרוקו יצוין, בין השאר –
- (1) בדיון מיוחד בכנסת, במועד האמור בסעיף 1 או במועד סמוך לו; חל המועד האמור בסעיף 1 במהלך פגרת הכנסת, רשאי יושב ראש הכנסת לקבוע מועד אחר לציון יום זה בכנסת;
- (2) בכנס עיוני שיערוך משרד המורשת בנושא עליית יהודי מרוקו לישראל והנצחת זכרם של הנספים בדרך לישראל, ברוח ערכי המסורת והמורשת של יהדות מרוקו; הכנס ייערך במועד האמור בסעיף 1 או במועד סמוך לו;
- (3) בפעילות חינוכית-ערכית שתתקיים במוסדות החינוך, ככל שיחליט על כך שר החינוך.
3. ביצוע שר המורשת ממונה על ביצוע חוק זה.

דברי הסבר

עליית יהודי מרוקו מהווה אחד הפרקים המרכזיים, הדרמטיים והמשפיעים ביותר בתולדות העם היהודי ומדינת ישראל. יהדות מרוקו, אחת הקהילות העתיקות, הענפות והמשגשגות בתפוצות, עברה במאה ה-20 תהליכים מואצים של שינוי שהובילו לעלייה רחבת היקף לישראל שעיצבה באופן משמעותי

את פני החברה הישראלית.

לאחר הקמת מדינת ישראל בשנת 1948 עלו מקרי האלימות וההפליה כלפי יהודים בחלקים שונים במרוקו, והתגבר החשש לעתידם. תחושת חוסר הביטחון, לצד ההשראה מהקמת המדינה וחזון קיבוץ הגלויות, דחפו רבים מבני הקהילה לעלות לישראל. אולם, במשך תקופות ממושכות אסרה ממשלת מרוקו יציאה רשמית של יהודים מהמדינה, והעלייה לישראל נעשתה לעיתים בחשאי ובתנאים קשים. כבר בסוף שנות ה-40 ובתחילת שנות ה-50 ארגנה מדינת ישראל, באמצעות המוסד וצינורות עלייה חשאית נוספים, רשת מפותחת להברחת יהודים ממרוקו. העלייה הגיעה לשיאה במבצע "יכין" (1961–1964), אשר במהלכו עלו לישראל כחצי מיליון יהודים מכל רחבי צפון אפריקה, ובהם מאות אלפי עולים ממרוקו. המבצע סימל את אחד מגלי העלייה הגדולים בתולדות המדינה, והיווה נדבך מכריע בהגשמת חזון קיבוץ הגלויות.

אירוע טראגי, שהפך לסמל לכמיהה העמוקה של יהודי מרוקו לעלות לישראל, התרחש בכ"ג בטבת התשכ"א (10 בינואר 1961), עם טביעתה של ספינת "אגוז". הספינה נשאה 44 יהודים שרצו לעלות לארץ בדרך חשאית וטבעה בדרכה לחופי גיברלטר. האסון גבה את חייהם של 42 מהנוסעים ושל שני אנשי הצוות, ורק מעטים שרדו. ספינת "אגוז" הפכה לאבן דרך בתולדות העלייה ממרוקו, והיא מייצגת את הנכונות של בני הקהילה להסתכן ולסכן את חייהם בדרכם לארץ ישראל.

על אף חשיבותה העצומה של עלייה זו, אין כיום יום רשמי במדינת ישראל המנציח את עליית יהודי מרוקו ואת זכרם של נספי ספינת אגוז ושל אחרים שסיכנו את חייהם בדרך לישראל. כדי להכיר בתרומתה ההיסטורית, החברתית והתרבותית של קהילה זו, ולהנציח את זכרם של אלו שלא זכו להגיע לארץ המובטחת, מוצע לקבוע יום שנתי לציון עליית יהודי מרוקו ולהנצחת זכר הנספים.

מוצע כי יום הציון יתקיים בכ"ג בטבת, יום אסון ספינת "אגוז", ויצוין ביום מיוחד בכנסת, בכנס עיוני ובפעילות חינוכית שתקבע על ידי שר החינוך. ציון יום זה יאפשר לדורות הצעירים להכיר את הסיפור הלאומי של קהילה מפוארת, את הקשיים והגבורות שבעשיית הדרך לישראל ואת תרומתם העצומה של יהודי מרוקו להקמת המדינה, לעיצובה ולפיתוח תרבותה המגוונת.

קביעת יום ציון ממלכתי תתרום להעמקת המודעות הציבורית להיסטוריה, למסורת ולמורשת העשירה של יהדות מרוקו, תחזק את תחושת השייכות של בני הקהילה, ותעניק מקום של כבוד לסיפורם הייחודי כחלק בלתי נפרד מסיפורו של העם היהודי.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברי הכנסת מיכאל מרדכי ביטון וינון אזולאי (פ/6381/25).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ב' בטבת התשפ"ו (22.12.2025)